

Kasvu teel

Euroopa Liidu majandus

Avaldatud kõikides Euroopa Liidu ametlikes keeltes: hispaania, hollandi, inglise, itaalia, kreeka, portugali, prantsuse, rootsi, saksa, soome ja taani keeles ning eesti, leedu, läti, malta, poola, slovaki, sloveeni, tšehhi ja ungari keeles.

Käesoleva brošüüri ning muud lühikest ja selget teavet Euroopa Liidu kohta leiате võrguküljelt europa.eu.int/comm/publications

Euroopa Komisjon
Pressi ja teabe peadirektoraat
Väljaanded
B-1049 Brüssel

Käsikiri valmis 2003. aasta septembris
Esikaas: Laura Dwright (Van Parys Media)

Kataloogiandmed leiате käesoleva väljaande lõpust.

Luxembourg: Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus, 2004

ISBN 92-894-7858-6

© Euroopa ühendused, 2004
Paljundamine lubatud.

Printed in Belgium

TRÜKITUD VALGELE KLOORIVABA TEHNOLOOGIAGA TOODETUD PABERILE

Kasvu teel

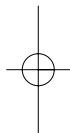
Euroopa Liidu majandus

Sisukord

Killustatuselt integratsioonile	3
Aluse rajamine	6
Ületamist vajavad takistused	7
Ühtne turg	9
Rohkem konkurentsi tasub end ära	10
Majandus- ja rahaliit	11
EMU: stardipauk	13
EMU – midagi enam kui ainult euro	15
Euro mõju	17
Lõpetamata ettevõtmisi	19
Tulevikusuunised	21
Lisakirjandust	22

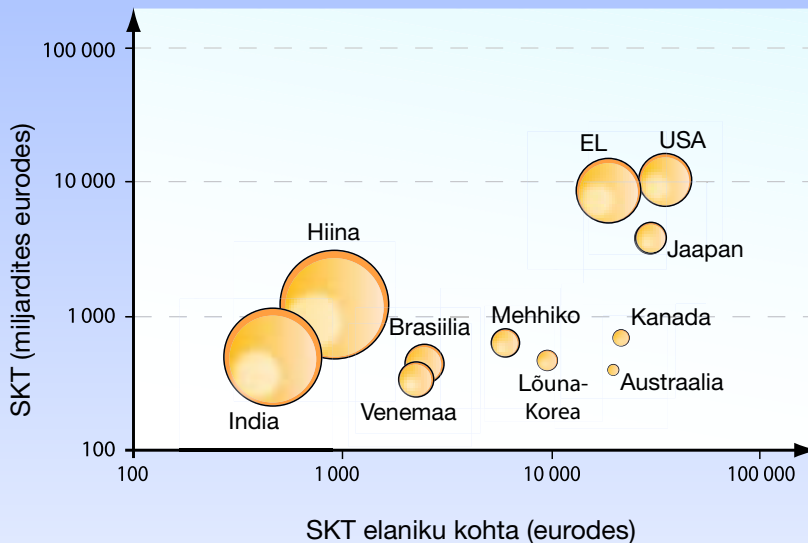

Killustatuselt integratsioonile

Euroopa Liidu peamiste eesmärkide hulgas on majanduslik ja sotsiaalne areng ning elu- ja töötingimuste pidev paranemine. Need sihid määrati kindlaks Rooma lepinguga, mis 1957. aastal pani aluse tollasele Euroopa Majandusühendusele (EMÜ), mis nüüdseks on muutunud Euroopa Liiduks (EL). Kuid Euroopa Liidu peamiseks saavutuseks on see, et kõigest 50 aasta jooksul ollakse muutunud maailma suuruselt teiseks majanduseks, kus 12 riigil on ühisraha.

Kui EL sündis, koosnes see erinevate riikide majandustest. Kaubad peatati riigipiiridel paberite vormistamiseks ning tollimaksude tasumiseks. Sellest erinevalt kujutab tänapäevane EL endast sisuliselt ühtset majandust. Kaubad liiguvad vabalt üle riigipiiride. Lisaks võivad inimesed, rahavood ja teenusepakkujad (nagu lennufirmad, pangad ja telefonifirmad) liikuda ja tegutseda kogu Euroopa Liidus nii vabalt, et 50 aastat tagasi oleks seda olnud raske ette kujutada.

Maailma riikide majandus

Tabelis on võrreldud maailma suurimate riikide majandusnäitajaid logaritmilisel skaalal. Iga ringi suurus väljendab vastava riigi rahvaarvu. Esitatud andmed käivad 2002. aasta kohta. SKT = sisemajanduse kogutoodang, st riigis antud aasta jooksul valmiva toodangu koguväärtus.

EL = 25 liikmesriiki, kaasa arvatud 2004. aastal liituvad 10 riiki.

Allikas: Euroopa Komisjon / Maailmapank

See kõik on saavutatud erinevate riikide majanduste vahel tõkete järjepideva kaotamise tulemusena protsessi käigus, mida nimetatakse "majanduslikuks integratsiooniks".

Kuid EL ei saa sellest hoolimata loorberitele puhkama jääda. Vaatamata suurtele edusammudele oma kodanikele parema elu pakkumisel ei ole EL rahvusvaheliselt nii konkurentsivõimeline kui ta võiks olla. Kui EL ei suurenda oma majanduspotentsiaali maksimumini, muutub üha raskemaks finantseerida sellist ühiskonda, milles kõigi ühiskonnakihide esindajad täiel määral osaleda saaksid ning kus ka vähemkindlustatutele oleks tagatud kaitse.

ELi majanduse veelgi tihedam integratsioon – ja selles vallas on veel palju ära teha – aitab sellist ühiskonda saavutada, sest viimase 50 aasta kõige olulisemaks õppetunniks on olnud see, et majanduslik integratsioon toob kaasa kasvu ja loob uusi töökohti.

Saavutused ja eesmärgid

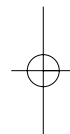
Euroopa Liidu asutamisest saadik võime välja tuua kolm väga olulist sündmust:

- tolliliidu loomine;
- ühtne turg;
- majandus- ja rahaliit.

Tolliliiduga pandi paika vabakaubanduse alused. Ühtne turg pühkis minema kaubanduses veel säilinud bürokraatia ja tegi olulise sammu teenustega vaba kauplemise suunas. Majandus- ja rahaliiduga kõrvaldati mitmed järelejäänud takistused piiriülese investeerimise teelt. Käibe tuli ühisraha – euro – ning hakati ajama ühist majanduspoliitikat.

Palju asju on siiski veel pooleli. Eri maade teadlaste jaoks on teadusalase koostöö tegemine ikka veel raskem, kui see olema peaks. Valitsused, k.a kohalikud omavalitsused, ei tee kõike nende võimuses olevat, et osta kaupu ja teenuseid ELi kõige konkurentsivõimelisema hinnaga. Finantsteenused ei ole piiriüleselt nii laialdaselt kättesaadavad nagu nad võiksid olla. Ühtlasi peab EL tegema rohkem abistamaks ettevõtlikke inimesi uute ettevõtete loomisel ja julgustamaks ettevõtete innovaatilist tegevust. Rohkem tuleks ära teha ka selleks, et majanduskasvu edendamisel ära kasutada interneti pakutavaid võimalusi.

ELi eesmärgiks on saada 2010. aastaks maailma kõige konkurentsivõimelisemaks ja dünaamilisemaks teadmispõhiseks majandusjõuks. See eesmärk on küll ambitsioonikas, kuid mitte kättesaamatu.

EL enne ja nüüd

1958. aasta EMÜ erines suuresti praegusest Euroopa Liidust. 1958. aastal oli talupidamine põhitööks 23%-le kuue liikmesriigi – Belgia, Prantsusmaa, Saksamaa, Itaalia, Luksemburgi ja Hollandi – elanikkonnast. 2001. aastaks oli see näitaja langenud 4%ni Euroopa Liidu tollases 15 liikmesriigis. 1958. aastal töötas 40% elanikkonnast tööstuses. 2001. aastaks oli see näitaja langenud 29%ni.

Kaugelt kõige rohkem töökohti on praegu teenindussfääris: 2001. a töötas teeninduses ELi elanikkonnast 67% võrreldes 37%ga 1958. aastal. Seda suundumust ei mõjutanud ka üksteisele lainetena järgnenud laienemised, millega Euroopa Liitu lisandusid nii põllumajanduslikud kui tööstusriigid: Taani, Iirimaa ja Ühendkuningriik 1973. a, Kreeka 1981. a, Hispaania ja Portugal 1986. a ning Austria, Soome ja Rootsi 1995. a.

1958. a oli praegu Euroopa Liitu kuuluvates riikides ainult 3000 km kiirteid. Tänapäevaks on see arv kasvanud 52 000 km-ni. Esialgse kuue liikmesriigi elanikest oli auto ainult 6,6%-l. Nüüdseks on Euroopa Liidus peaaegu pooltel inimestel auto. Aastane lennureiside arv on Euroopa Liidus kasvanud kolmekümnekordseks.

© Jose Luis Pelaez, Inc./Van Parys Media

*Pisut vaheldust
talupidamisega tegelemisse!*

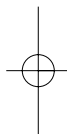
Aluse rajamine

Tolliliidu loomine oli esimeseks sammuks ühtse ELi majanduse suunas. 1968. aastal kehtima hakanud tolliliidu raames kehtib vabakaubandus. Lapimaast Sitsiiliani ja Portugali Atlandi ookeani saartest Euroopa Liidu idapiirideni ei maksa ettevõtteid tollimaksu. Tolliliidu loomine kindlustas võrdsemad tingimused ka ülejäänud maailmast importijatele. Kui impordi pealt tuleb maksta tollimaksu, ei sõltu see sellest, millise sadama, lennuvälja, maantee või raudtee piiriületuspunkti kasutatakse.

Importijad võivad Euroopa Liitu kaupa hulgi sisse tuua ning jagada oma saadetised siis erinevateks osadeks erinevate liikmesriikide klientide jaoks.

Nad ei pea enam kasutama Pireuse sadamat Kreekale mõeldud kaupade jaoks ja Marseille'd Prantsusmaa jaoks, vaid võivad kasutada ükskõik kumba sadamat mõlemasse sihtpunkti saatmiseks. See muudab ettevõtluse tõhusamaks, hinnad konkurentsivõimelisemaks ja laiendab tarbijate valikut.

Tolliliidu kasulikkus sai selgeks juba varakult. 1970. aastaks oli liikmesriikide omavaheline kaubandus kuus korda suurem kui 12 aastat varem. Ka ülejäänud maailmaga oli kaubavahetus suurenenud kolm korda. Liikmesriikide majandused olid muutunud rohkem kui kaks korda suuremaks ning kasvasid kiiremini kui USA majandus.

Mida suurem EL, seda kasulikum

Mida suurem on Euroopa Liit, seda suurem on integratsiooni katalüütiline toime. ELi laienemine 25 liikmesriigini on alguses kulukas, sest EL peab aitama uustulnukaid üleminekul vaba turumajandusega riikide hulka. Ometi saab EL sellest ka käegakatsutavat majanduslikku kasu. "Vanade" liikmesriikide majandusele mõjub laienemine hästi, sest nagu eelmised laienemised on näidanud, konkurents ja inimeste suurem liikumine on kasvu suhtes positiivsed tegurid. Käesoleva aastakümne lõpuks võivad "vanade" liikmesriikide majandused kokku olla 1% võrra suuremad, kui need muidu oleksid olnud. Samal ajal võivad uustulnukad liikmetena loota kuni 1% võrra suuremat iga-aastast kasvu. Seda põhjustavad eeskätt suuremad investeeringud ning reformid, mis muudavad majanduse efektiivsemaks. Elatustase ja elukvaliteet paranevad. Ühtlasi võib see tähendada seda, et nendes riikides luuakse 2010. aastaks rohkem kui 300 000 uut töökohta.

Ületamist vajavad takistused

Tolliliidu loomine kõrvaldas vabakaubanduse ja konkurentsi teelt – ning seega ka majandusliku ja sotsiaalse progressi teelt – ainult kõige silmatorkavamata takistuse. Siiski säilis veel piisavalt palju kaubandust takistavat paberimajandust.

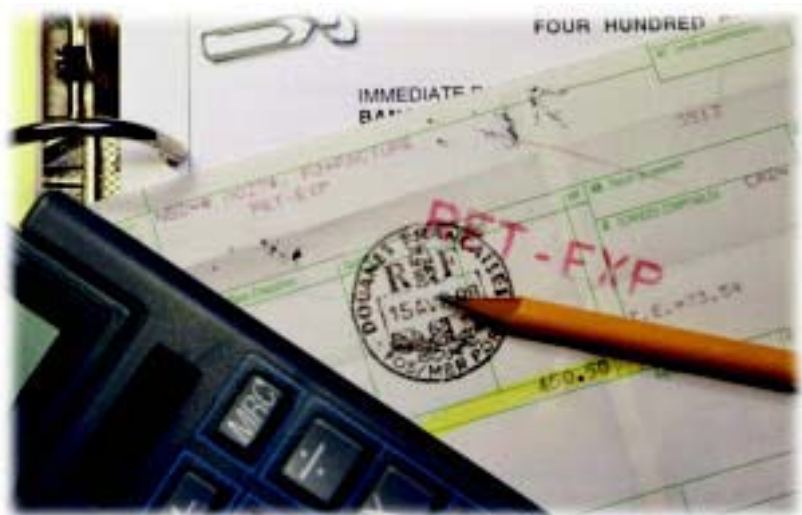
Tolliametnikud ei kadunud kuhugi. Endiselt peatasid nad veoautosid ja kaubaronge, et kontrollida dokumente ja tihti ka konteinerite sisu. 1988. aastal läks see tööstusele ja valitsustele maksma 9 miljardit tarbetult kulutatud eurot.

Ka erinevused tehnilistes nõuetes ja keskkonnavalades eeskirjades osutuvad arvestatavaks komistuskiviks teel vabakaubanduse poole. Normid ei olnud ühes või teises riigis mitte tingimata rangemad või leebemad, vaid ajaloolistel põhjustel erinevad. Üht-

sete ELI standardite väljatöötamisel on pikk ajalugu, kuid algusaastatel olid edusammud väga väikesed.

1973. ja 1979. a naftahinna järskudest tõusudest põhjustatud majanduslanguse tingimustes vähenes huvi edasise majandusliku integratsiooni vastu. Keegi ei saanud eitada, et integratsioon pikema perioodi vältel positiivseid tulemusi annab, kuid kohtanemisega seotud lühiajaline valu tundus liiga suur olevat. Alles järgmise kümnendi algul olid liikmesriigid valmis uut hüpet kavandama.

See tuli ühtse Euroopa akti näol, mis kujutas endast Euroopa ühtse turu loomise projekti. Akt allkirjastati 1986. aasta algul ja sellega nähti ette mitmete allesjäänud kaubandustõkete likvideerimine 1992. aasta lõpuks.

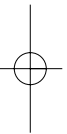
Ühtne turg kärpis paberimajandust.

*Euroopa Liidus on
reisimine lihtsam.*

Vabadus ka inimestele

Turgude avamise käigus kaupadele ja teenustele ei unustatud ka inimesi. Kohe pärast EMÜ loomist muutus liikmesriikide kodanikele elamine ja töötamine teistes liikmesriikides tunduvalt lihtsamaks. Sellest ajast saadik on liikumisvabadus laienenud töötajatele, üliõpilastele, pensionäridele, tegelikult peaaegu kõigile inimestele. Rohkem kui 15 miljonit ELi kodanikku on läinud tööle või pensionipõlve pidama teise ELi riiki. Viimased paar aastakümnet on kõigi ELi kodanike passidel ühesugused veinipunased kaaned. Minevikku on jäänud päevad, mil rongid piiril passikontrolliks peatusid. Alates 1985. aastast on piirikontroll enamikel ELi sisepiiridel kadunud. Kontrollitakse veel vaid Ühendkuningriigis ja Iirimaa.

Ühtne turg

Ühtse turu kehtestamine tähendas rohkem kui 1000 õigusakti vastuvõtmist seitsme aasta jooksul. Ühtse turu loomisel asendati kaupade kontrollimine piiril usaldusel põhinevate süsteemidega ning enne kauba teelähetamist ja pärast kättesaamist tehtava kontrolliga. See süvendas usaldust teistes maades kehtivate normide ja erinevate tehnoloogiate suhtes. Need võivad üksikasjades üksteisest küll erineda, kuid lõppude lõpuks on oluline just kauba ohutus, mitte aga konkreetne viis, kuidas see saavutatakse. Nii kõrvaldati tõkked, mis olid takistanud teenuskaubanduse laienemist üle piiride.

Ühtse turu loomisega astuti suuri samme tagamaks seda, et kõik ELi riigid rakendaksid äriühinguid ja intellektuaalomandi kaitset puudutavaid õigusakte ning raamatupidamise reegleid üldjoontes ühtemoodi. Nii on firmadel kergem tegutseda kogu ELi piires ja ajada äri võimalikult tõhusalt. Kõrvaldati üha rohkem tõkkeid, mis olid takistanud raha liikumist, sõltumata sellest, kas raha oli mõeldud äriinvesteeringuteks, säästudeks, õpinguteks või puhkuseks.

Finantsinstitutsioonide jaoks muutus lihtsamaks tegevuse arendamine kogu Euroopa Liidus ning oma pangandusteenuste, kindlustus- ja säästutoodete pakkumine teistes riikides võimalikult vähete formaalsustega. Samal ajal astuti samme kindlustamaks klientidele kõikjal

võrdne kaitse, sõltumata nende poolt valitud pangast, kindlustusandjast või investeeringust.

Hakati rakendama konkurentsi selistes traditsiooniliselt monopoolsetes sektorites nagu telekommunikatsioon, lennundus, raudtee, post, gaas ja elekter.

Ühtse turu loomisega alanud muutused jätkuvad siimaani. Nende muutuste tulemusena on telekommunikatsiooni valdkonnas kadunud kõik konkurentsi takistanud tõkked. Enamik ärikliente ja paljud majapidamised saavad vabalt valida gaasi- ja elektriteenuse pakkujat. Lennufirmade tõhusat tegevust takistavad piirangud on kõrvaldatud. Turud raudtee ja postiteenuste äriotstarbeliseks kasutamiseks on muutunud vabaks. On alustatud tööd Euroopa sadamateenuste turu avamiseks laiemale konkurentsile ning Euroopa õhuruumi tõhusamaks kasutamiseks. Kõige selle tulemusena laieneb pakutavate toodete ja teenuste valik ning hinnad muutuvad odavamaks.

Tänu teravale konkurentsile ja arenguruumile ühtse turu raames on Euroopa firmad maailmas liidrite hulgas. Sajast maailma kõige suuremast firmast asuvad 32 Euroopa Liidus. Samuti asuvad Euroopa Liidus 39 maailma sajast kõige suuremast kommertspangast ning 27 maailma sajast kõige hinnalisemast kaubamärgist.

Rohkem konkurentsi tasub end ära

Ühtne turg on mitmes mõttes olnud Euroopa majandusliku potentsiaali vallandamise võtmeks. Kümne aasta jooksul (1992–2002) lisas ühtne turg SKT kasvule ELis tervikuna 1,8 protsendipunkti. Lisaks sellele on ühtne turg:

- loonud esimese kümne aasta jooksul peaaegu 900 miljardi euro väärtuses täiendavat heaolu – umbes 6000 euro väärtuses majapidamise kohta;
- loonud 1992. aastast saadik ELis umbes 2,5 miljonit uut töökohta. Ilma piiride avanemiseta ei oleks antud töökohti olnud;
- kaasa aidanud valmistoodetega kauplemise 30%-lisele kasvule ELis alates 1992. aastast, suurendades niiviisi olemasolevate toodete valikut ning samuti konkurentsi;
- olnud otseinvesteeringute stimuleerimise võtmeteguriks ELi piires. 2000. aastal oli investeeringuid 12 korda rohkem kui 1992. aastal;
- aidanud kaasa uute otseste välisinvesteeringute juurdevoolule väljastpoolt ELi;
- muutnud ELi rahvusvaheliselt konkurentsivõimelisemaks. Näiteks kasvas ELi ekspordimaht mitteliik-

mesriikidesse 6,9%-lt Euroopa Liidu sisemajanduse kogutoodangust 1992. aastal 11,2%ni 2001. aastal;

- jaotanud teadmised ja oskused efektiivsemalt, kuna inimesed on kasutanud ära võimaluse töötada teistes ELi riikides;
- suurendanud raha ostujõudu, avaldades survet hindadele. Vahe ELi kõige kõrgemate ja kõige madalamate hindade vahel on vähenenud; mõned kaubad on absoluuthindades odavamad.

Pingutused ühtse turu arendamisel jätkuvad – näiteks tahetakse tugevdada teenuste ühtset turgu (teenused annavad 70% ELi SKTst). Ühtse turu edendamiseks käib pidev töö selleks, et võimaldada tulevikus veelgi suuremaid hüvesid.

© Alan Stanley/Var Parys Media

*Tänu ühtsele turule on
tarbijatel suurem valik.*

Majandus- ja rahaliit

Ammu enne ühtse Euroopa akti koostamist juhtisid majandusteadlased tähelepanu asjaolule, et liikmesriikide majandused peaksid rohkem üksteisele lähenema juhul, kui soovitakse kogu nende potentsiaali ühiselt realiseerida. Majandus- ja rahaliitu vaadeldi kui rasket, kuid vajalikku sammu edasiliikumise teel.

1969. aastal seadis EL endale eesmärgiks majandus- ja rahaliidu (EMU) loomise 1980. aastaks. See ei olnud aga kerge. 1970ndate aastate majanduslangus ei võimaldanud EMU ning sellega kaasneva ühisraha kehtestamise kallal edasi töötada, täpselt samamoodi nagu see peatas arengu ka teistes valdkondades. Pingutused selles vallas said uue alguse 1978. aastal, kui alustati tihedamat koostööd vahetuskurside alal, ning jätkusid täiel määral alates 1988. aastast, kulmineerudes EMU kolmest etapist esimese lõpuleviimisega 1990. aastal.

Sel aastal eemaldas EL näiteks viimased allesjäänud piirangud raha viimiselt ühest liikmesriigist teise

ning rahaülekannetelt ja investeerintelt teise ELi liikmesriiki. Inimesed ei pidanud enam täitma blankette välisvaluuta muretsemiseks teise riiki puhkusele või õppima minekul.

Järgnevate aastate jooksul tõmmati selge eraldusjoon riikide ja keskpankade rahaasjade vahele. Riigid ei saanud enam raha trükkimiseks pöörduda keskpankade poole, kes neid välja aitaksid juhul, kui valitsused ei suuda oma eelarveid tasakaalus hoida. 1994. aastaks jõuti EMU teise etapini, kui loodi Euroopa Rahainstituut, mis on tänase Euroopa Keskpanga (EKP) eelkäijaks.

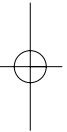
Selle protsessi käigus lubasid liikmesriigid mitte elada üle oma võimaluste; samuti kehtestati kindlad piirid riigivõla suurusele ning riigi eelarvepuudujäägi suurusele. ELi liikmesriigid leppisid kokku "mitme-poolses järelevalves" ehk seiresüsteemis, et olla valmis olukordadeks, kus ühe liikmesriigi eelarvepoliitikat puudutataval otsustel võivad olla negatiivsed mõjud teiste liikmesriikide majandustele.

Maastrichti kriteeriumid

1992. aastal lepiti kokku, et liikmesriigi valmisoleku ühisrahale üleminekuks määravad ära viis kriteeriumit. Kokkuvõtlikult nimetatakse neid Maastrichti kriteeriumideks ning seda linna nime järgi, kus allkirjastati leping, mis nimetatud kriteeriumid sätestas.

Kriteeriumid on seotud:

- hindade stabiilsusega: inflatsioonimäär ei tohiks olla rohkem kui 1,5 protsendipunkti kõrgem eelmise aasta kolme parima inflatsioonimääraga liikmesriigi määrast;
- eelarvepuudujäägiga (riigi tulude ja kulude vahe): see peab üldiselt olema alla 3% sisemajanduse kogutoodangust (SKTst);
- võlaga: limiidiks kehtestati 60% SKTst, kuid kõrgema võla- ja SKT suhtega riik saab euro sellele vaatamata kasutusele võtta tingimusel, et riigi võlatase langeb stabiilselt;
- pikaajalise intressimääraga: see ei tohiks olla rohkem kui kaks protsendipunkti kõrgem eelmise aasta kolme parima inflatsioonimääraga liikmesriigi intressimäärast;
- vahetuskursi stabiilsusega: vahetuskurss peaks kahe aasta jooksul olema jäänud varem kindlaksmääratud kursivahemikku. Nimetatud kursivahemik tuleneb Euroopa vahetuskursimehhanismist, mis on oma riigi vääringut euroga siduda soovivatele liikmesriikidele mõeldud mittekohustuslik süsteem.

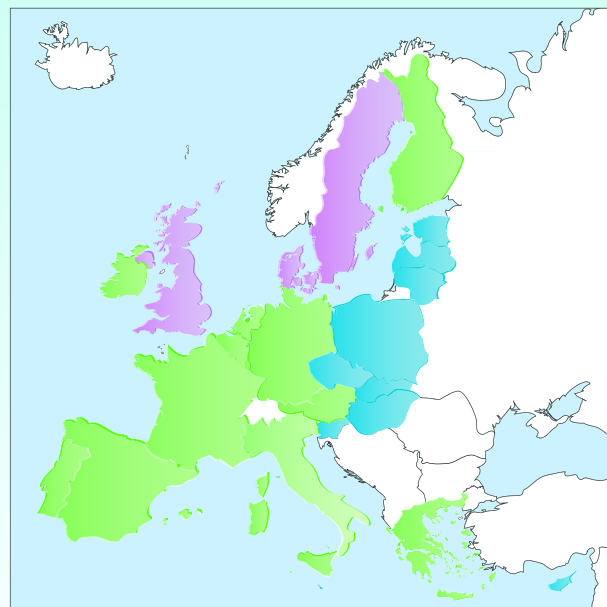
EMU: stardipauk

Täieliku majandus- ja rahaliidu stardipauk anti 1. jaanuaril 1999. aastal, kui euro võeti arveldusvaluutana kasutusele 11 liikmesriigis: **Austrias, Belgias, Hispaanias, Hollandis, Iirimaa, Itaalias, Luksemburgis, Portugalis, Prantsusmaal, Saksamaal ja Soomes. Kreeka**, kes esialgu ei vastanud Maastrichti kriteeriumidele, järgnes 2001. aastal.

Kolm riiki – **Rootsi, Taani ja Ühendkuningriik** – otsustasid jääda euro esimesena kasutusele võtnud riikide hulgast välja. Kui nad kunagi otsustavad euro kasutusele võtta, tuleb ka neil samamoodi täita Maastrichti kriteeriumid nagu uutel liikmesriikidel.

Uustulnukad on kohustatud euro kasutusele võtma, kuid vahetuskurssi kriteeriumist tulenevalt ei saa nad seda teha enne 2006. aastat.

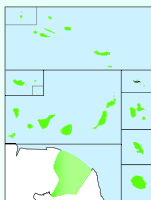
Euro sai liikmesriikide ametlikuks valuutaks alates päevast, mil nad euroga ühinesid. Kuid enne 1. jaanuari 2002. a ei olnud kasutusel ei paberraha ega münte. Kõik, kes maksid sel üleminekuperioodil eurodes, pidid kasutama kas krediit- või deebetkaarti või maksma pangaülekandega. Seega oli euro algselt igas mõttes “virtuaalne” raha, mida kasutati peamiselt pigem äritegevuses kui igapäevatehingutes.

Kõik Euroopa Liidu liikmesriigid osalevad majandus- ja rahaliidus...

- kuid euro on kasutusel ainult 12 liikmesriigis;
- kolm liikmesriiki on otsustanud euroga (veel) mitte ühineda;
- kümme uut liikmesriiki võtavad euro kasutusele hiljem.

Nende riikide ja territooriumide nimed leiab brošüüri lõpus olevalt kaardilt.

Ühisraha eelised

Euro kõige selgemaks eeliseks on see, et nii äritegevuses kui reisimisel on seda mugav kasutada. Firmad ei pea eurosoonis enam arvesse võtma vahetuskursside kõikumisi. Reisile minnes raha vahetamisega kaasnevad sekeldused ja kulud on kadunud. Euro muudab ka hindade võrdlemise lihtsamaks. See soodustab konkurentsi ja on kasulik tarbijale.

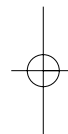
Euro kasutuselevõtu põhjused on siiski palju sügavamad. Pikemas perspektiivis soodustab selline lisaintegreerumine konkurentsi, arengut ja majanduslikku õitsengut, kindlustades madala inflatsiooni ja võimaldades ettevõtetel efektiivsemalt kaubelda.

Kulud, mis tekkisid äritegevuse käigus raha teistesse riikidesse üle kandmisel, on vähenenud ning ettevõtetel pole vaja vormistada kindlustust ega tõsta kasumimarginaali, et kaitsta end vahetuskursi kõikumiste vastu. Sellised kulud olid nii suured, et neid võis nimetada lausa äri ajamise “maksuks”, ning ulatusid kuni 1%ni SKTst. Nüüdseks on need kulud suures osas kadunud, kuna rohkem kui 80% eurosooni riikide kaubavahetusest toimub teiste eurosooni riikidega.

Nendel eurosooni ettevõtetel, kes kauplevad ülejäänud maailmaga, on automaatselt see eelis, et nad kasutavad rahvusvahelist valuutat. Tihtipeale võivad nad ennast vahetuskursside muutumise vastu kaitsta nii, et kirjutavad oma klientidele arve välja eurodes. Seda on palju kergem teha, kui oli varem veenda klienti maksma Kreeka drahmides või Soome markades.

Kaubandus aitab edendada majanduskasvu. Euro aitab edendada kaubandust.

EMU – midagi enam kui ainult euro

Majandus- ja rahaliit kätkeb endas seda, et riigid peavad kinni teatud reeglite kogumikust, mida tuntakse stabiilsuse ja kasvu pakti nime all. Nende reeglitega tahetakse tagada seda, et liikmesriikide rahaasju hallataks mõistlikult – see on oluline jätkusuutliku arengu suunas liikumisel.

Igal aastal kontrollivad komisjon ja liikmesriigid seda, kas paktist on

kinni peetud. Kõik eurotsooni riigid esitavad vajaliku teabe stabiilsusprogrammi vormis. Riigid, mis eurotsooni ei kuulu, esitavad lähene misprogrammid. Lähene misprogrammid sisaldavad täiendavat elementi: teavet selle kohta, kuidas toimivad nende riikide majandused euroga ühinemise jaoks kehtestatud Maastrichti kriteeriumide valguses.

Stabiilsuse ja kasvu pakt

Stabiilsuse ja kasvu pakt kohustab kõiki ELi riike järgima keskmises perspektiivis tasakaalustatud või peaaegu tasakaalustatud eelarve printsiipi. Teiste sõnadega ei tohiks ELi liikmesriigid kulutada rohkem, kui nad teenivad. Sel viisil õnnestub neil vältida võlgade kogunemist, millest pääsemiseks pidid riigid varem kas makse tõstma või kasutama kodanike heaolu suurendamiseks ning investee ringuteks mõeldud summasid.

Kui majanduskasv aeglustub, siis langevad ka maksutulud, kuna ettevõtetel ei lähe enam nii hästi, tarbijad kulutavad vähem ning riik peab kulutama rohkem töötutele abiraha maksmiseks. Sellistes tingimustes võib täiendav laenamine olla õigustatud. Kuid kui eelarve olukord on põhimõtteliselt kindel, siis peaks riigil olema piisavalt tegevusvabadust, et hoida puudujääk alla 3% SKTst.

Stabiilsuse ja kasvu pakt ei ole järgalt piirav. See võimaldab riikidel eriolukorras ületada 3% piiri. Majanduse raskustesse sattumine ei pruugi olla riiki juhtiva valitsuse süü. Rahvusvahelist majandust võivad raputada ettenägematud sündmused – nagu näiteks terrorirünnakud USA-s 11. septembril 2001. a või 2003. a Iraagi sõjale eelnenud naftahinna tõus.

Kui liikmesriik rikub siiski pakti reegleid ilma mõjuva põhjuseta, manitsetakse teda väga kiiresti astuma samme olukorra parandamiseks. Vastasel juhul võivad Euroopa Komisjon ja teised ELi riigid ise kehtestada parandusmeetmed. Juhul, kui sellest ei piisa, et ajendada reegleid rikkuvat liikmesriiki oma eelarvet kontrolli alla saama, peab vastutõrkuv liikmesriik andma teatud rahasummad komisjonile hoiule ilma intressita. Kui ka sellest ei piisa, et veenda liikmesriiki oma siseasju korda ajama, võib ta nendest summadest sootuks ilma jääda. Selline kord on õigustatud, kuna ülemäärasel eelarvepuudujäägil ühes ELi riigis võivad olla negatiivsed mõjud ka teistele liikmesriikidele.

Sellele lisaks jälgib komisjon pidevalt, kuidas täidavad liikmesriigid püstitatud eesmärged ELi majanduse edasiseks integreerimiseks kõikides sektorites rahandusest teadus- ja arendustegevuseni ning energiast transpordini. Samuti kontrollib komisjon seda, kas majanduspoliitiliste otsuste puhul võetakse piisavalt arvesse neist tulenevat mõju keskkonnale. Lisaks sellele jälgib komisjon edusamme uute töökohtade loomisel ning tööturu kättesaadavaks muutmisel võimalikult paljudele inimestele. Peamiseks eesmärgiks on kindlustada jätkusuutlik areng ning kõiki kaasav ühiskond.

Euroopa Keskpanga roll

Stabiilsed hinnad loovad stabiilse majanduskeskkonna ning Euroopa Keskpank (EKP) mängib eurotsooni stabiilsuse tagamisel otsustavat rolli. Selleks kehtestab ta intressimää-

rad, mida ta kasutab tehingute teostamisel pankadega, ning need on omakorda võrdlusaluseks kõikidele eurotsooni intressimääradele.

EKP kehtestab oma intressimäärad tasemel, millest arvatakse, et see hoiab eurotsooni hinnad stabiilsetena. Eesmärgiks on hoida inflatsioon keskmises perspektiivis 2% lähedal, kuid alla selle, hoides niiviisi kindlat kurssi deflatsiooni ja ülemäärase inflatsiooni riski vahel.

Samuti haldab Euroopa Keskpank eurotsooni valuutareserve ning tal on õigus müüa ja osta välisvaluutat rahvusvahelistel valuutaturgudel selleks, et mõjutada euro vahetuskurssi. Tal puudub siiski jäik seisukoht selles suhtes, milline peaks olema vahetuskursi sobiv tase. EKP põhitähelepanu on suunatud inflatsioonile.

Euroopa Keskpank, mille peakorter asub Frankfurdis, on kesksel kohal Euroopa Keskpankade Süsteemis (EKPS). Kõik ELi keskpangad kuuluvad EKPSi koosseisu. See annab neile kõigile kaasaraäkimisvõimaluse näiteks selles suhtes, millist tehnoloogiat kasutada tagamaks ettevõtetele ja pankadele võimalused liigutada oma rahasid üle terve ELi võimalikult efektiivselt. Eurotsoonile intressimäärade kehtestamisel konsulteerib EKP siiski vaid eurotsooni keskpankadega.

Areng peab olema säästev.

© Bilderbox.com

Euro mõju

Muutus oli rahaturgudel ilmne nii peaaegu, kui euro 1999. aastal "virtuaalsel" kujul kasutusele võeti. Kohe selgus, et eurosooni riigid maksid laenatud summade eest enamikel juhtudel vähem intressi. Ühelt poolt tegutsesid nad stabiilses, madala inflatsiooniga keskkonnas, mis hoiab intressimäärad madalal. Teiselt poolt laenasid nad kõrge likviidsusega valuutat, teiste sõnadega valuutat, millel on alati palju ostjaid ja müüjaid. Elav nõudlus hoiab intressimäärad konkurentsivõimelisena. Madalamad intressimäärad hoiavad võlgade tagasimaksmise kulud kontrolli all ning jätavad riikidele tegevusvabadust maksude alandamisel või rohkem raha kulutuste tegemiseks tervishoiule, pensionitele, sotsiaalhoolekandele või infrastruktuurile.

Ettevõtted ja tarbijad võivad samuti. Madalamad intressimäärad muudavad investeerimise ettevõtetele soodsamaks ning eluasemelae- nud majaostjatele odavamaks.

Eurotsoonist väljapoole laienevad eelised

Mitte ainult eurotsooni riigid ei võida sellest uuest rahvusvahelisest valuutast. Teised riigid, olgu nad siis ELi liikmed või mitte, laenavad samuti eurodes. Need riigid võivad

saada kasu mitmetest samadest eelistest seetõttu, et euro on likviidne, rahvusvaheliselt tunnustatud valuuta. Samuti soovivad nad sageli mitmekesistada oma valuutavarusid ning euro näol on neil tegemist täiendava rahvusvahelise valuutaga, mida selleks kasutada. Samuti kasutavad keskpangad eurot dollari kõrval järjest enam kui reservvaluutat, st konverteeritava valuuta tagavarana, mida hoitakse rahanduskriiside puhuks.

Tänu madalamatele intressimääradele on ka eluasemelae- nu võtmine odavam.

© Bilderbox.com

Paberraha ja mündid muudavad euro reaalsuseks

Laiemale üldsusele avaldas majandus- ja rahaliit tegelikku käegakatsutavat mõju alles siis, kui 1. jaanuaril 2002. a võeti kasutusele euro paberraha ja mündid. Paberraha on seitsme erineva väärtusega ning münte kaheksa erineva väärtusega. Igal mündil on ühel küljel Euroopa kujutis ja teisel küljel selle riigi sümbol, kus raha emiteeriti. Paberrahadel puuduvad aga igasugused riiklikud tunnused. Vaatamata sellele, kus euro paberraha ja mündid on välja antud, saab neid kasutada igal pool eurotsoonis ja ka mõnedes teistes riikides.

Kui kaheteistkümne eurotsooni riigi kodanikud sularaha käes hoidsid, mõistsid nad, kui palju lihtsamaks on muutunud reisimine ja kui palju on seeläbi kasvanud nende ostuvõime. Enne euro emiteerimist võisid rahavahetamise kulud ulatuda kuni 1%ni puhkuse hinnast või rohkemgi juhul, kui külastati mitut riiki ning vahetati iga kord ainult väikeseid rahasummasid. Euro käibeletulekust saadik on inimestel võimalus teha poes käies targemaid otsuseid, võrrelda hindu ja osta sealt, kus kaubad on kõige odavamad.

Kõike seda on hõlbustanud ELi reeglid, mis puudutavad euro sularahaautomaatidest välja võtmisel, krediitkaardiga maksmisel ja euro teise riiki ülekandmisel makstavaid teenustasusid. Nimetatud tasud on tublisti vähenenud või üldse kadunud.

Euro müntidel kajastuvad Euroopa ühtsus ja mitmekesisus: kõigil müntidel on ühel küljel rahvuslik kujutis.

Lõpetamata ettevõtmisi

Euroopa majanduslik integratsioon on toimunud üksteisele loogiliselt järgnevate sammude kaupa. Tolliliidu kogu potentsiaali realiseerimiseks vajas EL selgelt ühtset turgu. Ühtne turg on aga paljudele riikidele kõige kasulikum siis, kui kauplemine toimub ühises rahas.

Palju on siiski veel lõpule viimata. Tuleb teha veelgi enam, et vallandada ühtse turu potentsiaal teenuste valdkonnas ning arendada digitaalset majandust, ettevõtlust ja innovaatikat. Tuleb vastu seista survele lõdvendada riikide rahaasjade suhtes rakendatavaid põhimõtteid.

Teenuste valdkonna edasine arendamine

Suurem integreerumine finantsteenuste alal toob endaga kaasa märkimisväärset kasu. Näiteks aktsiate ja võlakirjade väljaandmise hõlbustamine ettevõtete jaoks alternatiivina laenamisele võiks aidata säästa 0,3% SKTst. Tõeliselt ühtse turu loomine osakute ja aktsiate alal võiks SKT-le lisada kokku vähemalt 1,1% ning tõsta tööhõivet poole protsendipunkti võrra. Kui pangandusturg oleks tõeliselt integreeritud, võimaldaks see kokku hoida kuni 1,5% SKTst. Saavutatud on juba palju ja töö planeeritakse lõpetada 2005. aastal.

Ka muude teenuste vallas esineb ikka veel bürokraatlikke kaubandustõkkeid ja komisjon julgustab teenusepakkujaid ületama selliseid takistusi Euroopa tegevusjuhendeid rakendades. Samuti avaldab komisjon survet avalikule sektorile, et kaupade ja teenuste hangete korraldamisel julgustataks ka teiste riikide ettevõtteid hinnapakumisi tegema. Kõnealune lisakonkurents võiks avaliku sektori kulutusi vähendada kuni 1% võrra.

Digitaalse majanduse võimalused

Samavõrd oluline on Euroopa digitaalse majanduse potentsiaali vallandamine jätkuva majanduskasvu huvides. ELi valitsused on juba lubanud, et tagavad odava, kiire ja turvalise juurdepääsu internetile ning investeerivad suuri summasid inimestele interneti kasutamise õpetamisse. EL aitab samuti kaasa terve rea *on-line* tegevusalade arendamisele, nagu näiteks e-kaubandus, avaliku sektori *on-line* teenused, *on-line* tervishoiuteenus, Euroopa kohta käiva teabe avaldamine internetis ning aruka tehnoloogia kasutamine transpordi kitsaskohtade lahendamisel.

Ettevõtluspotentsiaali vallandamine

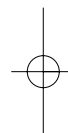
Väga oluline on muuta inimeste suhtumist uute ettevõtete loomisse ja arendamisse ning kõrvaldada tõkkes nende teelt. Selles valdkonnas jäävad eurooplased ameeriklastest maha: eurooplased tunnevad enast kindlal töökohal mugavamalt kui füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsedes. Kuid siiski: rahulolu tööga on kõrgem nende hulgas, kes ajavad omaenda äri.

Kui eurooplased rajavad uusi ettevõtteid, siis reeglina arenevad need aeglasemalt kui nende Ameerika kolleegidel. Peamiseks põhjuseks on tõkkes uuenduste teel, nagu bürokraatia, raskused raha laenamisel uute ettevõtete loomiseks ning suured kulutused patentide saamisel. Euroopa Komisjon propageerib võimalusi nimetatud probleemide lahendamiseks, milleks on bürokraa-

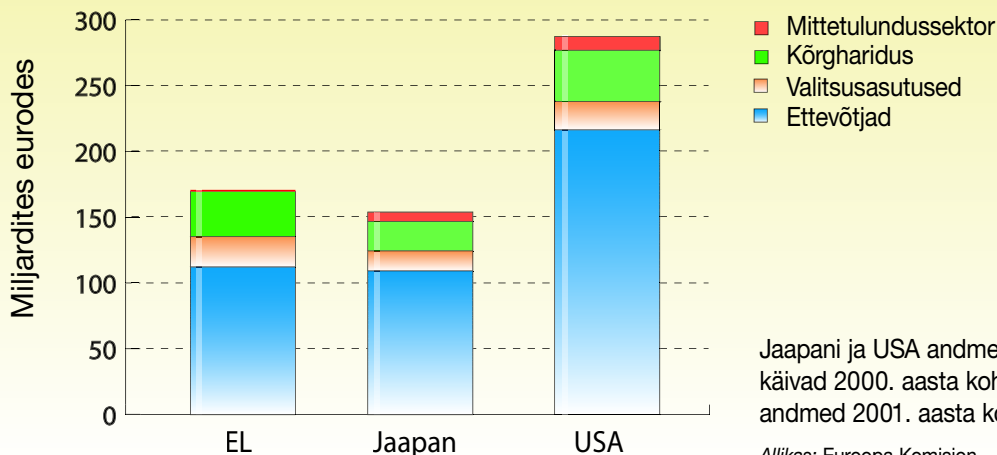
tia vähendamine, kergema juurdepääsu võimaldamine algkapitalile ning odavama ja efektiivsema patendisüsteemi kehtestamine.

Tehnoloogilise mahajäämuse ületamine

Viimaseks otsustava tähtsusega aspektiks on tehnoloogilise mahajäämuse ületamine Euroopa Liidu ning Ameerika Ühendriikide ja Jaapani vahel. EL kulutab vähem kui 2% SKTst teadusuuringutele ja tehnoloogilisele arendustegevusele; USA kulutab peaaegu 3% ja Jaapan ei jää USAst palju maha. ELis langeb tootmises kõrgtehnoloogia arvele 10,1% lisandunud väärtusest, võrreldes Jaapani 13,8%ga ja USA 25,8%ga. Kulutused info- ja kommunikatsioonitehnoloogiale moodustavad ELis 6,93% SKTst, USAs 8,22% ja Jaapanis 8,98%.

Maailma suurimate majandusjõudude investeringud teadus- ja arendustegevusse

Tulevikusuunised

Mida kauem viivitatakse potentsiaali ja sellega kaasneva majanduskasvu realiseerimisega, seda suurema surve all kannatavad riikide eelarved, kuna avalike teenuste pakkumiseks ja pensionide väljamaksmiseks on vaja maksutuluseid edukalt majanduselt.

Riigid leiavad, et üha raskem on rahastada pensione ja tervishoidu, kuna keskmine eluiga pikeneb, inimesed lähevad varem pensionile, sündimus langeb ning kasvavad ootused, et meditsiinitehnoloogia edusammud oleksid kõigile kättesaadavad. Tänapäeva vanema põlvkonna pensionid ja tervishoiukulud makstakse kinni töökäijate maksutuludest. Täna on Euroopas iga pensionäri kohta neli tööelist inimest, kuid aastaks 2040 on see suhe ainult kaks ühele.

Nimetatud probleemid ei ole ainomased ELile, kuid need on eriti teravad seetõttu, et Euroopa sündimus on maailma kõige madalamate ning keskmine eluiga kõige kõrgemate hulgas, pensioni- ja tervishoiusüsteemid on iseäranis arenenud ning riigid soovivad, et Euroopa majandust iseloomustaksid jätkuvalt pensionid ja kõigile kättesaadav arstiabi. Tugev sotsiaalhoolekandesüsteem moodustab ELi sotsiaalsest ja majanduslikust pärandist olulise osa. Majanduskasv aitab kindlustada selle pärandi jätkusuutlikkuse ning kättesaadavuse tulevastele põlvkondadele. Selleks, et riigid suudaksid katta selliste tervishoiu-

ja sotsiaalhoolekandesüsteemidega kaasnevad kulud, peavad nad eesmärgiks seadma majanduskasvu – Euroopa majandust moderniseerides, integreerumist edendades ja kindlast eelarvepoliitikast kinni pidades. Tõhusamad piirideta rahaturud aitavad riikidele ja üksikisikutele tagada nende investeringutelt suurima tulu saamise. Majanduskasvu ja töökohtade arvu suurenemisega kasvavad ka riigi maksutulud ja seda raha saab siis kulutada pensionidele, tervishoiule ning muudele sotsiaalhoolekandesüsteemidele.

Investeerimine inimestesse

EL ei sea siiski majanduskasvu ja uute töökohtade loomist eesmärgiks omaette. Majanduskasv peab ko-

Tänu majanduskasvule suudame kinni maksta tema arstiabi ja pensioni.

© Lenei Debouffran/ANCEIAS.COM

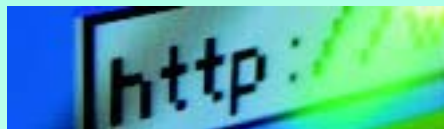
danike ja keskkonna pikaajalise heaolu huvides olema jätkusuutlik. Lisaks sellele on inimestel õigus sobivale tööle ja sellistele soodustustele nagu kvaliteetne lapsehooldus. Lisades nendele õigustele veel võrdsete võimaluste põhimõtted, saamegi ELi tööhõive- ja sotsiaalpoliitika põhitõed. ELi kindlaks eesmärgiks on leida õige tasakaal töö ja eraelu vahel.

Inimesed on Euroopa peamine vara, nentisid ELi juhid 2000. aastal Lisabonis käesoleva aastakümne strateegilisi eesmärke kindlaks määrates. Investeeringud inimestesse ja aktiivse ning dünaamilise heaoluriigi

arendamine on Euroopa koha kindlustamisel uues teadmispõhises majanduses sama olulise tähtsusega kui majandus-, finants- ja rahasüsteemi integratsioon ning innovaatilisuse ja ettevõtlikkuse poole pöördumine. Kui rõhk on asetatud inimestele, siis aitab uut moodi majanduse esilekerkimine ka majandus- ja sotsiaalsfääri ühitada.

Investeeringud inimestesse on ülioluline, kuna EL püüdleb majanduskasvu poole ja soovib 2010. aastaks saada maailma kõige konkurentsivõimelisema ja dünaamilisema teadmispõhise majandusega liiduks.

Lisakirjandust

Täiendavat teavet ELi majanduse kohta ning selle kohta, kuidas Euroopa Komisjon jälgib liikmesriikide majanduse juhtimist, leiate järgmisel aadressil:

europa.eu.int/comm/economy_finance/index_en.htm

Täiendavat taustteavet majandus- ja rahaliidu kohta leiate järgmisel aadressil:

ue.eu.int/emu/en/index.htm

Täiendavaid fakte ja arvnäitajaid ELi majanduse kohta leiate järgmisel aadressil:

europa.eu.int/comm/publications/booklets/eu_glance/44/index_en.htm

Täiendavat teavet euro kohta leiate järgmistel aadressidel:

www.euro.ecb.int ja **www.europa.eu.int/euro**

Integratsiooni järgmiste etappide kohta leiate lisateavet järgmistel aadressidel:

- Euroopa ühtne turg: **europa.eu.int/pol/singl/index_en.htm**
- Infoühiskond: **europa.eu.int/pol/infso/index_en.htm**
- Teadus- ja arendustegevus: **europa.eu.int/pol/rd/index_en.htm**

Euroopa Komisjon

Kasvu teel

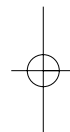
Euroopa Liidu majandus

Seeria *Arenev Euroopa*

Luxembourg: Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus

2004 – 22 lk – (16,2 X 22,9 cm)

ISBN 92-894-7858-6

Euroopa Liidu peamisteks eesmärkideks on majanduslik ja sotsiaalne areng ning elu- ja töötingimuste pidev parandamine. Viimase viie aastakümne kogemus näitab selgelt, et majanduslik integratsioon (kaupade, teenuste, rahavoogude ja inimeste vabale liikumisele seatud tõkete kaotamine) annab Euroopale palju parema võimaluse luua uusi töökohti ja jätkusuutlikult areneda. Saavutatud on juba palju: tolliliit, seejärel ühtne turg ning lõpuks majandus- ja rahaliit (EMU).

Kuid EMU ja euro olid vaid vahendid, mitte omaette eesmärgid. Teha on veel palju. Euroopa Liidul tuleb kõrvaldada ülejäänud tõkked, kus riigipiirid ikka veel takistavad teadusuuringuid, avalikke hankeid ning finantsteenuste osutamist. Ettevõtlikkuse ja innovaatsilisuse soodustamise ning e-Euroopa edendamiseks paneme aluse veelgi tugevamale majandusele, mille raames suudetakse luua häid töökohti ning kaitsta sotsiaalhoolekandesüsteeme.

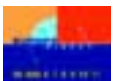
Muu teave Euroopa Liidu kohta

Internetis on teavet Euroopa Liidu kohta igas ametlikus keeles. Selleks võib kasutada EUROPA serverit europa.eu.int

Üle kogu Euroopa on sadu kohalikke ELi infokeskusi. Lähima keskuse aadressi võite leida veebilehel europa.eu.int/comm/relays/index_en.htm

EUROPE *DIRECT* on teenus, mis vastab küsimustele Euroopa Liidu kohta. Teenusele saab helistada tasuta numbril **00 800 6 7 8 9 10 11** (või väljaspool ELi tasuta numbril +32-2-299 96 96), või saata e-kirja veebilehel europa.eu.int/europedirect

Estikeelset teavet ja brošüüre Euroopa Liidu kohta saab:

Euroopa Liidu Infokeskus

Roosikrantsi 17
10119 Tallinn
Tel: (372) 6 314 710
Faks: (372) 6 314 711
E-post: info@euroopaliit.ee
<http://www.euroopaliit.ee>

Rahvusraamatukogu

Euroopa Liidu infokeskus

Tõnismägi 2
15189 Tallinn
Tel: (372) 6 307 330
Faks: (372) 6 451 997
E-post: elik@nlib.ee

Eurotelefon

Tel: 0 800 33 30
E-post: info@eurotelefon.ee

Tartu Ülikooli Raamatukogu

Eurodokumentatsiooni keskus

W. Struve 1
50091 Tartu
Tel: (372) 7 375 780
E-post: paring@utlib.ee
<http://www.euroinfo.ee/>
<http://elik.nlib.ee/>

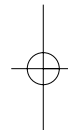
Euroinfo teenistus

<http://www.euroinfo.ee/discus/>

Eesti Kaubandus- ja Tööstuskoja

euroinfo keskus

Toom-Kooli 17
10130 Tallinn
Tel: (372) 6 448 079
Faks: (372) 6 460 245
E-post: einfo@koda.ee
<http://www.koda.ee/euroinfokeskus/>

Euroopa Liit

- Euroopa Liidu liikmesriigid
- Liikmesriigid 2004. aastast
- Kandidaatriigid

ET

Euroopa Liidu peamisteks eesmärkideks on majanduslik ja sotsiaalne areng ning elu- ja töötingimuste pidev parandamine. Viimase viie aastakümne kogemus näitab selgelt, et majanduslik integratsioon (kaupade, teenuste, rahavoogude ja inimeste vabale liikumisele seatud tõkete kaotamine) annab Euroopale palju parema võimaluse luua uusi töökohi ja jätkusuutlikult areneda. Saavutatud on juba palju: tolliliit, seejärel ühtne turg ning lõpuks majandus- ja rahaliit (EMU).

Kuid EMU ja euro olid vaid vahendid, mitte omaette eesmärgid. Teha on veel palju. Euroopa Liidul tuleb kõrvaldada ülejäänud tõkked, kus riigipiirid ikka veel takistavad teadusuuringuid, avalikke hankeid ning finantsteenuste osutamist. Ettevõtlikkuse ja innovaatilisuse soodustamise ning e-Euroopa edendamisega paneme aluse veelgi tugevamale majandusele, mille raames suudetakse luua häid töökohti ning kaitsta sotsiaalhoolekandesüsteeme.

Väljaannete talitus
Publications.eu.int

ISBN 92-894-7858-6

9 789289 478588 >